



Kärnteknisk säkerhet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2007 som rör kärnteknisk verksamhet. Samtliga motioner avstyrks av utskottet.

I ärendet finns reservationer från företrädare för Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Plats för slutförvaring	5
Djupa borrhål	6
Upparbetning av kärnavfall	8
Reservationer	11
1. Djupa borrhål, punkt 2 (v, mp)	11
2. Upparbetning av kärnavfall, punkt 3 (v, mp)	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Plats för slutförvaring**

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö245.

2. **Djupa borrhål**

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö252 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (v, mp)

3. **Upparbetning av kärnavfall**

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö263 yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (v, mp)

Stockholm den 12 februari 2008

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Allan Widman (fp), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Peter Rådberg (mp), Peter Jeppsson (s) och Annelie Enochson (kd).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2007 som rör kärnteknisk verksamhet. De behandlade motionerna återfinns i bilagan.

Under ärendets beredning har representanter från Kärnavfallsrådet, Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) och Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) genomfört presentationer samt svarat på frågor inför utskottet.

Utskottets överväganden

Plats för slutförvaring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö245 om att beakta bergets säkerhet när plats för slutförvaring bestäms.

Motionen

I motion 2007/08:Fö245 av Agneta Gille och Thomas Östros (s) begärs ett tillkännagivande om vikten av att beakta bergets säkerhet när plats för slutförvaring bestäms. Motionärerna anför att när det gäller placering av ett framtida slutförvar av använt kärnbränsle måste bergets kvalitet vara avgörande. Platsundersökningen i Forsmark har visat på ett extremt bra berg som är torrt och har mycket få sprickor. Ett sprickfattigt och torrt berg ger enligt experterna bra förutsättningar för ett slutförvar. Ett torrt berg är mycket viktigt när det handlar om ett slutförvar eftersom det finns risk att vatten för med sig radioaktiva partiklar vid ett eventuellt läckage.

Vidare anför motionärerna att ett mycket bra berg i kombination med erfarenhet av både underjordisk transport och hantering av radioaktivt material samt övrig kärnteknisk verksamhet är viktiga faktorer att beakta vid den slutgiltiga placeringen av slutförvaringen av kärnavfall.

Utskottets ställningstagande

Enligt 10 § 2 kärntekniklagen (1984:3) är de som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet ansvariga för att de åtgärder vidtas som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara uppkommet kärnavfall. För att lösa bl.a. denna uppgift har reaktorägarna bildat ett gemensamt ägt företag, Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB). SKB genomför platsundersökningar i Oskarshamns och Östhammars kommuner med bl.a. provborrningar för att studera bergets beskaffenhet. Resultatet av dessa undersökningar kommer att ligga till grund för den ansökan SKB avser lämna under 2009 om metod och plats för slutförvaret av det använda kärnbränslet. Ansökan kommer att lämnas enligt kärntekniklagen och enligt miljöbalken och behandlas av den nya strålskydds- och kärnsäkerhetsmyndigheten respektive av miljödomstolen innan frågan överlämnas till regeringen för avgörande respektive prövning av tillåtlighet.

Utskottet vill framhålla att det är viktigt att beslut om plats för slutförvaring följer den process som är stadgat i lagen och konstaterar samtidigt att platsundersökningar pågår för att finna en lämplig plats för detta. Med det ovan anförda anser utskottet att det inte finns någon anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd. Därmed avstyrks motion 2007/08:Fö245.

Djupa borrhål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö252 yrkandena 1 och 2 om slutförvaringsmetoden djupa borrhål.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Motionen

I motion 2007/08:Fö252 yrkandena 1 och 2 av Per Bolund (mp) begärs tillkännagivanden om att i regleringsbrevet till Statens kärnkraftinspektion (SKI) ge myndigheten i uppdrag att genomföra provborrning av djupa borrhål samt att de olika metoderna för kärnavfallslagring måste jämföras på ett relevant sätt. Motionären anför att SKB under 1990-talet och 2000-talet har fått upprepade anmodanden av myndigheterna, SKI och Statens strålskyddsinstitut (SSI) samt av regeringen att undersöka den alternativa metoden djupa borrhål ytterligare. Trots detta, anför motionären, har inte några relevanta fysiska försök gjorts där man i ett uppborrat hål mäter vilka förhållanden som råder mellan 2 och 5 km under jordytan. Under de år som gått har en omfattande teknikutveckling skett när det gäller möjligheter att borra så djupa hål som krävs.

För att kraven, i bl.a. miljöbalken, om att olika alternativ ska utvärderas på ett likvärdigt sätt ska uppfyllas måste en provborrning av ett djupt borrhål genomföras på en relevant plats i Sverige. Antingen kan SKI och SSI själva genomföra en provborrning eller så kan de avkräva av SKB att det gör provborrningen och visar på relevanta jämförelsematerial för de olika metoderna för lagring av kärnavfall. Att gå till beslut om ett lager för högaktivt avfall som måste lagras i 100 000 år utan att ha utrett olika lagringsmetoder på ett jämförbart sätt är att allvarligt svika vårt ansvar gentemot kommande generationer.

Utskottets ställningstagande

Enligt 11 § kärntekniklagen (1984:3) ska den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och att på ett säkert sätt avveckla

och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre ska bedrivas. Enligt 12 § ska den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges ovan. Programmet ska dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet ska vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas. I samband med granskningen och utvärderingen får sådana villkor ställas upp som behövs avseende den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten.

I september 2007 lämnade SKB det s.k. FUD-programmet 2007 till SKI. Programmet ska nu granskas av SKI och SSI och har även skickats ut på en bred remiss. SKI kommer senast den 30 juni 2008 att lämna FUD-programmet med eget yttrande till regeringen för ställningstagande om industrin uppfyller kraven i kärntekniklagen.

Huvudalternativet för Sverige är för närvarande att slutförvara det använda kärnbränslet i berggrunden. Något beslut om detta har dock ännu inte fattats. SKB arbetar efter en speciell metod för slutförvaring av det använda kärnbränslet. Metoden kallas för KBS-3 och innebär att det använda kärnbränslet först kapslas in i koppar. Kopparkapslarna ska sedan deponeras i urberget på ca 500 meters djup, inbäddade i bentonitlera. När deponeringen är klar försluts tunnlar och bergrum.

När SKB:s kommande ansökningar om tillstånd till ett slutförvar prövas av regeringen respektive miljödomstolen aktualiseras frågor om val av plats och metod. En viktig del av denna process är den miljökonsekvensbeskrivning som det åligger SKB att utföra och i vilken t.ex. olika alternativa lösningar ska presenteras. För det fall det finns brister kan SKB åläggas att komplettera miljökonsekvensbeskrivningen. Vid prövningen av ansökan läggs miljökonsekvensbeskrivningen och övrig utredning till grund för beslut i tillståndsfrågan. Därvid görs en avvägning som bl.a. inkluderar krav på bästa möjliga teknik och minsta möjliga intrång. Om utredningsmaterialet anses för magert för att denna avvägning ska kunna göras på ett tillfredsställande sätt, faller detta tillbaka på sökanden.

Utskottet har tidigare i betänkande 2006/07:FöU5 behandlat en liknande motion. Utskottet anförde då bl.a. att det är kärnkraftsindustrin som har det odelade ansvaret för att utreda olika slutförvaringsmetoder. SKI:s, SSI:s och miljödomstolens roll är att granska och uttala sig om det förslag till metod som kommer att föreslås och i det sammanhanget vilka andra alternativ som övervägts. Utskottet står fast vid denna bedömning och utgår från att de granskande myndigheterna vid prövningen av kommande ansökningar om tillstånd till ett slutförvar noga följer bestämmelserna i kärntekniklagen och miljöbalken. Med det anförda avstyrks motion 2007/08:Fö252 yrkandena 1 och 2.

Upparbetning av kärnavfall

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motion 2007/08:Fö263 yrkandena 1 och 2 om upparbetning av kärnavfall respektive om anläggningen i Sellafield.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionen

I motion 2007/08:Fö263 yrkande 1 av Tina Ehn och Gunvor G Ericson (mp) begärs att regeringen ska se över lagstiftningen avseende kärnteknisk verksamhet så att utförelse av utbränt kärnbränsle för upparbetning förbjuds. Motionärerna anför att det är mycket utmanande när svenska kärnkraftverksbolag nu har ansökt och fått lov att skicka utbränt kärnbränsle för upparbetning i Sellafield. Bränslet är av en ovanlig typ som använts i forskningssammanhang. Motionärerna anför vidare att kärnkraftsbolagen hävdar att en upparbetning krävs för en säker förvaring. Sverige har tidigare deklarerat att något svenskt använt kärnbränsle inte ska upparbetas eftersom slutprodukten är plutonium, något som lämpar sig mycket väl för tillverkning av kärnvapen. Dessutom är det ett faktum att radioaktivt teknetium från Sellafield finns och anrikas i växter och djur på den svenska och norska kusten. Sverige har tidigare agerat mot dessa utsläpp. Det svenska ställningstagandet borde vara att man säger nej till kärnkraftsbolagens ansökan om att skicka utbränt kärnbränsle till Sellafield.

Det finns mot denna bakgrund anledning att i lagen om kärnteknisk verksamhet införa ett förbud mot utförelse av utbränt kärnbränsle för upparbetning.

I yrkande 2 i samma motion begärs ett tillkännagivande om att Sverige måste arbeta för att anläggningen i Sellafield omedelbart stängs och att saneringsarbetet inleds. I motionen anføres att då det inte går att se konsekvenserna av utsläppen från upparbetningsanläggningen i Sellafield måste försiktighetsprincipen gälla.

Utskottets ställningstagande

År 1954 startades Sveriges första reaktor, R1. R1-bränslet är ett kärnbränsle om totalt 4,8 ton som kommer från denna forskningsreaktor vid Kungl. Tekniska högskolan (KTH). Detta bränsle är ett arv från 1950- och 1960-talen och det dåvarande svenska kärntekniska forskningsprogram som AB Atomenergi bedrev tillsammans med Försvarets forskningsanstalt (FOA) och KTH. Det svenska avfallsprogrammet har inte kunnat ta hand om R1-bränslet i sin nuvarande form. Det är heller ingen hållbar och långsiktig lösning att fortsätta mellanlagra avfallet. SKI har i ett yttrande till regeringen påtalat det olämpliga i en fortsatt lagring av bränslet. Regerings-

kansliet har tidigare undersökt olika tänkbara möjligheter att slutligt ta om hand detta historiska arv och kommit fram till att den enda säkerhetsmässigt acceptabla lösningen är att skicka materialet för bearbetning till Sellafield. AB Svafo, som ägs av Studsvik Nuclear AB, har åtagit sig att omhänderta detta avfall åt staten. Under senhösten 2007 fraktades R1-bränslet till Sellafield för upparbetning. Motsvarande mängd avfall kommer att återföras till Sverige för slutförvar.

Den svenska hållningen har sedan många år tillbaka varit att vi inte ska upparbeta svenskt använt kärnbränsle samt att vi ska ta hand om och slutförvara vårt eget kärnavfall. Dessa principer har riksdagen vid flertalet tillfällen gett uttryck för och dessa principer ligger fast. SOU 1983:9 "Lagstiftning på kärnenergiområdet" behandlade denna fråga. Kommittén framförde flera olika skäl till varför slutförvar utan upparbetning förordas, framför allt icke-spridningsskäl. Dock motsatte sig kommittén att detta ska lagregleras. Frågan har varit uppe till diskussion vid flertalet tillfällen sedan dess men slutsatsen har varit att upparbetning inte bör förbjudas i lag eftersom det kan finnas tillfällen då det finns skäl att upparbeta använt kärnbränsle. Ett exempel på detta är det ovan nämnda bränslet från den nedlagda R1-reaktorn.

Utskottet är av den uppfattningen att den svenska hållningen även fortsättningsvis bör vara att svenskt använt kärnbränsle ska tas om hand och slutförvaras i Sverige. Utskottet anser dock inte att en lagreglering är nödvändig, särskilt mot bakgrund av att det har visat sig att det i specifika fall kan finnas skäl att kringgå denna princip. Utskottet noterar också att miljöministern i en interpellationsdebatt den 2 oktober 2007 informerade om att regeringen bitt SKI och SSI att komma med en redovisning över allt det radioaktiva material som finns i landet som på ett eller annat sätt inte passar in i det svenska avfallsprogrammet och därför kan komma att kräva särskild behandling. Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrks motion 2007/08:F6263 yrkande 1.

Frågan om utsläppen från anläggningarna i Sellafield har engagerat många länder under flera år. Frågan har diskuterats bl.a. inom Osparkonventionen (konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten). I dessa sammanhang har Sverige och andra länder vid flera tillfällen aktivt verkat för att utsläppen från Sellafield ska minskas. Det svenska engagemanget inom Osparkonventionen fortsätter och speciell bevakning görs av anläggningarna i Sellafield. Under 1990-talet rådde en speciell situation eftersom Sellafield då tog hand om en stor mängd lagrat avfall och i samband med det kraftigt ökade utsläppen av det radioaktiva ämnet teknetium-99. Det väckte kraftiga reaktioner framför allt i Irland, Norge och Sverige. Genom gemensamma insatser på ministernivå infördes en reningsmetod som innebar att dessa utsläpp reducerades med ca 90 %.

Utskottet noterar att verksamheten i Sellafield följs inom ramen för Osparkonventionen och utgår från att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen. Samtidigt vill utskottet framhålla att ansvaret för säkerhe-

ten vid dessa anläggningar vilar helt på anläggningsägarna och de ansvariga nationella myndigheterna. Med det anförda avstyrks motion 2007/08:Fö263 yrkande 2.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Djupa borrhål, punkt 2 (v, mp)**

av Gunilla Wahlén (v) och Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Fö252 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) har under 1990-talet och 2000-talet fått upprepade anmodanden av myndigheterna Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI) samt av regeringen att undersöka den alternativa metoden djupa borrhål ytterligare. Trots detta har inte några relevanta fysiska försök gjorts där man i ett uppborrat hål mäter vilka förhållanden som råder mellan 2 och 5 km under jordytan. Under de år som gått har en omfattande teknikutveckling skett när det gäller möjligheter att borra så djupa hål som krävs. För att kraven, i bl.a. miljöbalken, om att olika alternativ ska utvärderas på ett likvärdigt sätt ska uppfyllas måste en provborrning av ett djupt borrhål genomföras på en relevant plats i Sverige. Antingen kan SKI och SSI själva genomföra en provborrning eller så kan de avkräva av SKB att de gör provborrningen och visar på relevanta jämförelsematerial för de olika metoderna för lagring av kärnavfall. Att gå till beslut om ett lager för högaktivt avfall som måste lagras i 100 000 år utan att ha utrett olika lagringsmetoder på ett jämförbart sätt är att allvarligt svika vårt ansvar gentemot kommande generationer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. **Upparbetning av kärnavfall, punkt 3 (v, mp)**

av Gunilla Wahlén (v) och Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Fö263 yrkande 1 och avslår motion 2007/08:Fö263 yrkande 2.

Ställningstagande

Det är mycket utmanande när svenska kärnkraftverksbolag nu har ansökt och fått lov att skicka utbränt kärnbränsle för upparbetning i Sellafield. Bränslet är av en ovanlig typ som använts i forskningssammanhang. Kärnkraftsbolagen hävdar att en upparbetning krävs för en säker förvaring. Sverige har tidigare deklarerat att något svenskt använt kärnbränsle inte ska upparbetas eftersom slutprodukten är plutonium, något som lämpar sig mycket väl för tillverkning av kärnvapen. Dessutom är det ett faktum att radioaktivt teknetium från Sellafield finns och anrikas i växter och djur på den svenska och norska kusten. Sverige har tidigare agerat mot dessa utsläpp. Det svenska ställningstagandet borde vara att man säger nej till kärnkraftsbolagens ansökan om att skicka utbränt kärnbränsle till Sellafield. Det finns mot denna bakgrund anledning att i lagen om kärnteknisk verksamhet införa ett förbud mot utförsel av utbränt kärnbränsle för upparbetning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Fö245 av Agneta Gille och Thomas Östros (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att beakta bergets säkerhet när plats för slutförvaring bestäms.

2007/08:Fö252 av Per Bolund (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i regleringsbrevet till SKI ge myndigheten i uppdrag att genomföra provborrning av djupa borrhål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de olika metoderna för kärnavfallslagring måste jämföras på ett relevant sätt.

2007/08:Fö263 av Tina Ehn och Gunvor G Ericson (båda mp):

1. Riksdagen begär att regeringen låter se över lagstiftningen avseende kärnteknisk verksamhet så att utförsel av utbränt kärnbränsle för upparbetning förbjuds.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om upparbetningsanläggningen Sellafield.